

УДК: 159.922.1

КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЖІНОК**Колпак Т. В.**

Робота присвячена дослідженню психосемантичних особливостей культурних моделей жіночої гендерної ідентичності у дівчат студенток. Виділено 5 психосемантичних моделей, що співвідносяться із культурними моделями жіночої гендерної ідентичності: «Ділові» – «Жінка-професіонал», «Яскраві» – «Жінка-інтелектуалка», «Жіночні» – «Берегиня», «Сильні» – «Сильна жінка», «Моделі» – «Барбі». Досліджено особливості ідентифікації дівчат з найбільш поширеними культурними моделями жіночої гендерної ідентичності.

Ключові слова: гендерна ідентичність, статоворольова сфера особистості, культурні моделі гендерної ідентичності.

The work is devoted to the study of psycho-semantic features of cultural models of female gender identity in girls students. Dedicated 5 psychosemantic models that relate to cultural models of female gender identity: "Business", "Female professional", "Bright" – "Intellectual Female", "Feminine" – "Keeper", "Strong" – "Strong woman", "Model" "Barbie". Analyzed the features to identify girls with the most prevalent cultural models of female gender identity.

Keywords: gender identity, personality's sex-role spher, cultural models of gender identity

Работа посвящена исследованию психосемантических особенностей культурных моделей женской гендерной идентичности у девушек студенток. Выделено 5 психосемантических моделей, соотносящихся с культурными моделями женской гендерной идентичности: «Деловые» – «Женщина-профессионал», «Яркие» – «Женщина – интеллектуалка», «Женственные» – «Берегиня», «Сильные» – «Сильная женщина», «Моделі» – «Барбі». Исследованы особенности идентификации девушек с наиболее распространенными культурными моделями женской гендерной идентичности.

Ключевые слова: гендерная идентичность, полоролевая сфера личности, культурные модели гендерной идентичности.

У сучасному українському суспільстві спостерігається активна трансформація гендерних ролей [2]. Найпомітніші зміни пов'язані із жіночою гендерною ідентичністю, яка все частіше набуває, протилежних традиційним, рис, що відповідають уявленням щодо реалізації жінки у різних сферах життєдіяльності [31]. Важливу роль у формуванні гендерної ідентичності мають соціокультурні чинники, серед яких виділяються гендерні стереотипи, культурні вимоги та очікування від жіночої ролі [27]. У той же час актуальні культурні моделі жіночої гендерної ідентичності є недостатньо дослідженими, а їх зв'язок із індивідуально-психологічною сферою сучасних українських жінок досі залишається поза межами психологічних досліджень. А саме гармонійність і узгодженість статоворольової сфери жінки забезпечує її успішне соціальне, психологічне та соматичне функціонування [9, 19, 21, 24]

Виявлення культурних моделей жіночої гендерної ідентичності та їх взаємозв'язку із особистісними змістами статевої ролі сучасних українських дівчат дасть змогу виявити "затори", які утруднюють жіночу реалізацію та ті чинники, які сприяють відчуттю психологічного благополуччя.

Концепції формування статевої ролі гендерної ідентичності досліджується багатьма сучасними психологами Н. К. Радіна, Т. В. Бендас, О. А. Здравомислова, А. А. Тьомкіна, І. С. Кльоцина, С. Л. Бем, О. Кись, О. С. Кочарян та інші. [1, 7, 9, 16, 19, 21, 24]

Уявлення про мужність та жіночність суттєво змінилися за останнє сторіччя. Від традиційних дихотомічних поглядів психологи перейшли до розглядання маскуліності та фемініності як автономних властивостей. Маскуліність зараз пов'язується з інструментальністю, а фемініність – з експресивністю. О. С. Кочарян[20] виділяє чотири статевої ролі типи: андрогінний, маскуліний, фемініний, недиференційований. Також він зазначає існування трьох статевої ролі моделей: континуально-альтернативної, континуально-ад'юнктивної та андрогінної.

Більшість дослідників розуміють термін «гендерна ідентичність» по різному, основні підходи, що розкривають механізми формування гендерної ідентичності: біогенетичний підхід і психоаналіз, теорія соціального навчання, когнітивна теорія, «нова психологія статі», теорія гендерної схеми, теорія статевої ролі соціалізації. Основними функціями гендерної ідентичності як компонента самосвідомості особистості є: забезпечення внутрішньої узгодженості; інтерпретація соціального досвіду; співвіднесення своїх здібностей з соціальними можливостями, наданими суспільством; регуляція поведінки та діяльності. У структурі гендерної ідентичності наявні три компоненти: когнітивний, емоційно-оцінний, поведінковий. В якості складових частин гендерної ідентичності багато дослідників виділяють статево, статевої ролі і сексуальну ідентичність

Формування ідентичності визначається двома чинниками: біологічною основою, з якою людина народжується, або первинною ідентичністю, і соціокультурною надбудовою, ситуаціями міжособистісної взаємодії зі значущими об'єктами упродовж усього життя. Психолого-біологічні і соціокультурні чинники мають певну варіативність. У конструюванні гендерної ідентичності базисом є біологічна константа, яка визначає фізіологічне, психологічне та соціальне функціонування. До соціально мінливих чинників конструювання гендерної ідентичності у першу чергу належать соціальна динаміка, що зростає, диференціація способу життя та соціалізації, поділ праці, владні відносини, плюралізм уявлень про те, яким повинні бути жінки і чоловіки, множинність контактів і можливостей для самореалізації, соціокультурні норми.

Г. П. Ковальова, В. О. Даніл'ян [18] зазначають, що аналіз ключових аспектів проектів ідентичності у медіа-середовищі свідчить про те, що переважним підходом у практиці жіночих репрезентацій залишається біологічно-детермінований підхід, відповідно до якого в просторі, опосередкованому медіа, жіноча ідентичність зберігає свої характеристики згідно з гендерними стереотипами, що відповідає традиційній практиці репрезентації жінки як об'єкта. Вони виділили такі образи жінок, трансльовані традиційними і новими медіа: *«Гарна жінка, жінка-модель»*, *«Ділова жінка, жінка-професіонал»*, *«Щаслива жінка»*, *«Секс-символ»*, *«Дружина-мати»*.

Н. Д. Груздевська [5], у структурі жіночої гендерної ідентичності виділяє такі типи: традиційно-патріархальний - фемінний; тип незалежної, самостійної жінки - фемінно-андрогінний; маскулінний тип; тип «гламурної» жінки - інфантильно-фемінний. Причому в чистому вигляді ці типи зустрічаються рідко, в основному можна спостерігати поєднання типів гендерних з деяким, часто незначним, переважанням одного з них.

Українська дослідниця О. Кісь [14, 15] виділила такі моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні, як Берегиня, Барбі, Ділова Жінка і Феміністка.

Метою роботи є дослідити психосемантичні особливості культурних моделей жіночої гендерної ідентичності.

Відповідно до мети роботи нами було поставлено такі задачі:

1. Вивчити концепції формування статоворольового простору гендерної жіночої ідентичності.
2. Виявити культурні та психосемантичні моделі жіночої гендерної ідентичності та дослідити зв'язок між ними у дівчат-студенток.
3. Виявити особливості ідентифікації дівчат з найбільш поширеними культурними моделями жіночої гендерної ідентичності.
4. Виявити конотативне наповнення маскулінності та фемінінності у студентському середовищі.

Методи дослідження. У дослідженні були використані такі методики: структурна статоворольова шкала (Кочарян-Фролова) [20], методика вільного сортування об'єктів [30], метод семантичного диференціалу [25]. Використовувався метод контент-аналізу [10]. Також використовувалися методи багатомірної статистики [29] - кореляційний аналіз (тау-коефіцієнт Кендала), визначення **непараметричних критеріїв для незв'язаних вибірок** (критерії U Вілкоксона-Манна-Уїтні; медіанний тест), критерій розсіювання (F - критерій Фішера). Для обробки використовувався комп'ютеризований пакет для всестороннього статистичного аналізу «Statistica (7.0)»

У дослідженні приймали участь 60 дівчат, віком 18-19 років, студенток ВНЗ м. Харкова.

Наше дослідження складалося з декількох етапів. Метою першого етапу емпіричного дослідження, було дослідження та аналіз найбільш поширених культурних моделей жіночої гендерної ідентичності. Для цього за допомогою контент-аналізу досліджено твори сучасної української художньої літератури, що є популярними серед читацької аудиторії, відображають основні соціально-культурні тенденції в українській культурі та мають вплив на її розвиток за експертною оцінкою [11, 28].

У процедурі контент-аналізу були використані такі аналітичні категорії: ставлення до себе; ставлення до чоловіків; ставлення до сексуальності; ставлення до сім'ї; ставлення до материнства; ставлення до зовнішності; суспільна активність.

Нами було виділено 5 культурних моделей гендерної ідентичності.

1) «Берегиня». Головні ознаки цієї моделі: акцент на материнській ролі жінки та на ролі хранительці домашнього вогнища. Такі жінки орієнтовані на створення сім'ї, виховання дітей. О.Кісь [15] виділяла цей тип серед основних жіночих образів української культури. Ця модель представлена у романах Марії Матіос «Солодка Даруся» [23] та «Майже ніколи не навпаки» [22].

2) «Гламурна жінка» (Барбі). Жінка у цій моделі описується як егоїстична, сконцентрована на собі та своїй зовнішності. Вона намагається відповідати стандартам краси та фемінінності, що диктуються соціумом. О. Кісь [17] описує цей образ таким чином: «образ жінки, спосіб життя якої нагадує нарцистичне існування гарної та дорогої ляльки. Вона вимагає для себе відповідного середовища та атрибутів, щоби врешті-решт виконати своє головне призначення – знайти свого власника-чоловіка». Ця модель яскраво проявляється у соціальних вимогах та характерах героїнь роману Ірен Роздобудько «ЛСД. Ліцей слухняних дружин» [26].

3) Жінка-професіонал. Ця культурна модель у першу чергу характеризується спрямованістю на кар'єру, самовдосконалення та змагання з чоловіками. Власна реалізація вбачається їм у професійних успіхах, та признанні суспільства. При цьому така жінка водночас виконує роль матері, дружини та господарки. Такий образ вимальовується на основі роману «Надра банку» В. Горбунової [4] та твору братів Капранових «Щоденник моєї секретарки» [3]. О. Кісь [17] описує схожий образ ділової жінки.

4) Сильна жінка (Феміністка). Ця модель представлена образами сильних жінок, що кидають виклик суспільству та традиційним уявленням та цінностям. Головним для них є свобода самовираження, відстоювання прав та свобод людини, зокрема жінки. О. Кісь [17] у своєму дослідженні виділяє образ феміністки і зазначає, що «В сучасному українському суспільстві ця модель, очевидно, найбільш контроверсійна і найменш популярна». Образи таких жінок представлені у романах І. Карпи «Фройд би плакав» [13] і «Перламутрове порно (Супермаркет самотности)» [12], романі Оксани Забужко «Польові дослідження з українського сексу» [8].

5) Жінка-інтелектуалка. Жінка, що представляє цю модель освічена, обдарована, з гарними манерами, прагне саморозвитку та самопізнання. При цьому вона ставиться до чоловіків з повагою, сприймає їх як партнерів, здатна до самоіронії Цей образ романтичний, емоційний. Він поєднує тенденції до емансипації та збереження жіночих моделей поведінки, дотримання традиційних ролей. Ця модель описується у творі О. Забужко „Я, Мілена” [8] та повісті Ольги Кобилянської «Царівна» [17].

Метою другого етапу нашого дослідження було виділити та проаналізувати психосемантичні моделі гендерної ідентичності у жінок, на основі результатів методики вільного сортування об'єктів. Користуючись контент-аналізом нами було виділено 5 психосемантичних моделей, що описувалися більш ніж 50% дівчат: «Ділові» (52%), «Яскраві» (66%), «Жіночні» (80%), «Сильні»(62%) та «Моделі» (50%).

Нашим наступним завданням було описання та аналіз психосемантичних моделей, які ми отримали у ході дослідження:

«Ділові». Характеризуються як владні, сильні, мудрі, розумні та самодостатні жінки, які ставлять на перше місце професійні досягнення. Для них характерна чоловіча поведінка. Такі жінки самотні, холодні у відносинах.

«Яскраві». Головна ознака таких жінок - бажання привернути увагу, виділити себе з натовпу. Вони відкриті, імпульсивні, високо емоційні, ініціативні та активні, виглядають сексапільно та прагнуть уваги чоловіків.

«Жіночні». Таких жінок описують як добрих, веселих, усміхнених, простих, світлих, спокійних, щирих, довірливих, чуйних та ніжних. Вони справжні жінки, хороші мами,

дружини, господарки, зосереджені на інших людях, сім'ї, гарно виховані.

«Сильні». Головними рисами цієї моделі є сильний характер, впевненість, мужність, «наповненість та глибина», самостійність, рішучість та ініціативність. Вони описуються як феміністичні, схожі на чоловіків за характером та зовні, активні, незалежні. Цим жінкам притаманно брати на себе чоловічі ролі та обов'язки, виконувати захисні та організаційні функції у суспільстві, керувати великими масами людей. Мало уваги приділяють сім'ї.

«Моделі». Головними рисами таких жінок є краса, привабливість, сконцентрованість на собі. Їх описують як егоїстичних, капризних, самовпевнених, дещо штучних, але сексуальних. Мають потребу у чоловічій увазі, флірті, вираженні сексуальності.

Для аналізу статево-рольових особливостей кожної з моделей використовувалась статево-рольова шкала (Кочарян-Фролова). За допомогою U-критерію Манна-Уїтні ми порівняли вираженість маскулінності та фемінінності між моделями, значимі результати представлені у Табл. 1

Таблиця 1.

Порівняння вираженості маскулінних та фемінінних рис серед психосемантичних моделей

Група 1	Середнє значення		Група 2	Середнє значення		Асимптотична значимість (p)
	М	Ф		М	Ф	
Ділові	104	58	Яскраві	89	57	0,0003
Ділові	104	58	Жіночні	62	91	<0,001
Ділові	104	58	Моделі	89	61	0,00002
Яскраві	89	57	Жіночні	62	91	<0,001
Яскраві	89	57	Сильні	99	59	0,018
Жіночні	62	91	Сильні	99	59	<0,001
Жіночні	62	91	Моделі	89	61	<0,001
Сильні	99	59	Моделі	89	61	0,004

У психосемантичній моделі «Ділові» маскулінність виражена у більшій мірі ніж у моделей «Яскраві», «Жіночні» та «Моделі». При цьому «Яскраві» та «Моделі» більш маскуліні за «Жіночних», але менш за «Сильних». Показник маскулінності у «Сильних» вищий ніж у «Жіночних».

Найбільші показники фемінінності у психосемантичній моделі «Жіночні».

Для порівняння показників маскулінності та фемінінності нами також було використано медіанний тест, результати якого графічно представлені у графіках розмаху (рис. 1., рис. 2).

На рис. 1. ми чітко бачимо зниження показника «Маскулінність» у психосемантичній моделі «Жіночні», порівняно з іншими моделями. При цьому у решти моделей маскулінність виражена відносно однаково, але більш високі значення у моделях «Ділові» та «Сильні». Найбільший розмах показників спостерігається у моделі «Яскраві».

Рис. 2. дає нам змогу оцінити виразність показника фемінінності у різних психосемантичних моделях. Найвищі та показники фемінінності ми бачимо у моделі «Жіночні». У інших групах рівень фемінінності доволі низький.

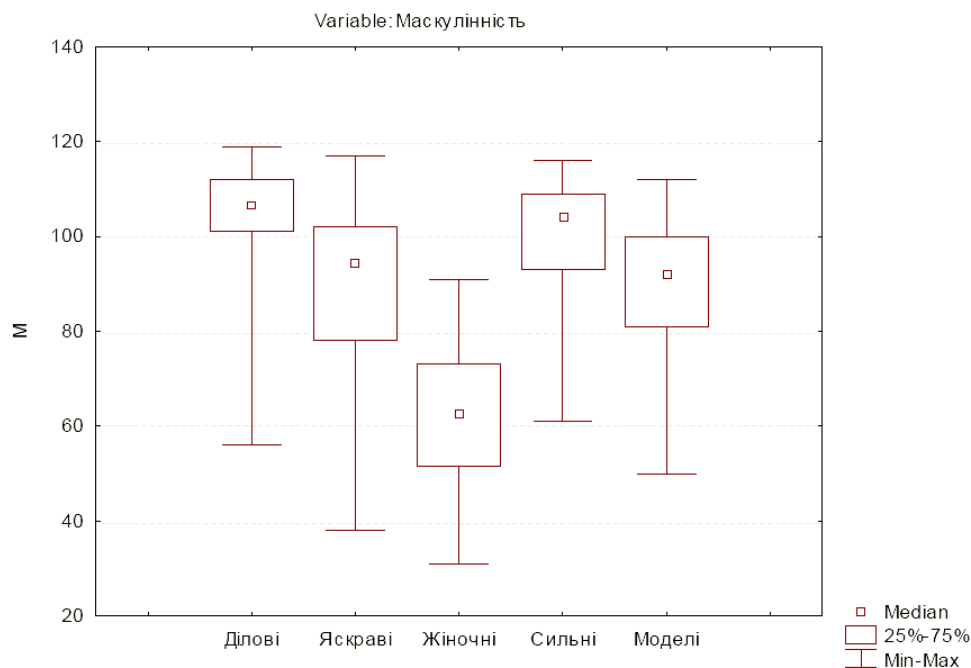

Рис. 1. Медіанний розмах показника «Маскулінність»

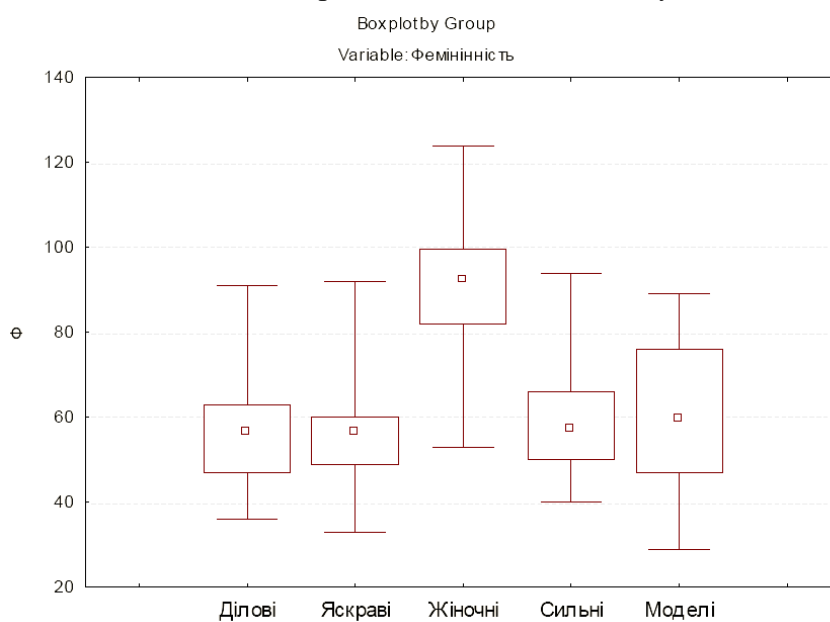

Рис. 2. Медіанний розмах показника «Фемінінність»

Такі результати дослідження статоворольових особливостей психосемантичних моделей у більшій мірі співпадають із описом, який ми отримали за допомогою контент-аналізу. При цьому впливає декілька особливостей: моделі «Ділові» та «Сильні» позиціонуються дівчатами як маскуліні, із схильністю до виконання чоловічих ролей. Моделі ж «Яскраві» та «Моделі» у більшій мірі описуються як сексуальні, красиві та жіночні, але при цьому мають значну перевагу маскуліних рис над фемінінними. Модель «Жіночні» постає асексуальною, цнотливою, сексуальність та прагнення до уваги чоловіків не підкреслюється жодним чином. Такі данні кореспондують із теорією О. Вейнінгера, який говорив про два типи жінок «Повію» та «Мати» [21].

Таким чином, можна зробити висновок, що більшість психосемантичних моделей жіночої гендерної ідентичності – «Ділові», «Яскраві», «Сильні» та «Моделі» - являють собою маскулінні образи жінок. Єдина фемінінна модель – «Жіночні».

Це може бути зв'язано із тим, що моделі «Ділові», «Яскраві», «Сильні» та «Моделі» - соціально активні, вони виконують досить маскулінні у звичному розумінні суспільні ролі та потребують розвитку маскулінних якостей. Оскільки саме вони, за вимогами соціуму, дають змогу досягти «успіху». Жінки ж, які відносяться до моделі «Жіночні» менш активні та зберігають традиційні уявлення про реалізацію жінки, оскільки їх сфера діяльності не несе вимог трансформації гендерної ролі.

Метою наступного кроку нашого дослідження було проаналізувати розповсюдженість психосемантичних моделей серед дівчат, тобто у якій мірі вони ідентифікують себе з тими чи іншими моделями. Для цього ми за допомогою кореляційного аналізу шкал семантичного диференціалу побудували індивідуальний кореляційний профіль для кожної дівчини та проаналізували відсоток ідентифікацій та протиставлень дівчат з виділеними моделями. Результати аналізу представлені на графіку (Рис. 3.)

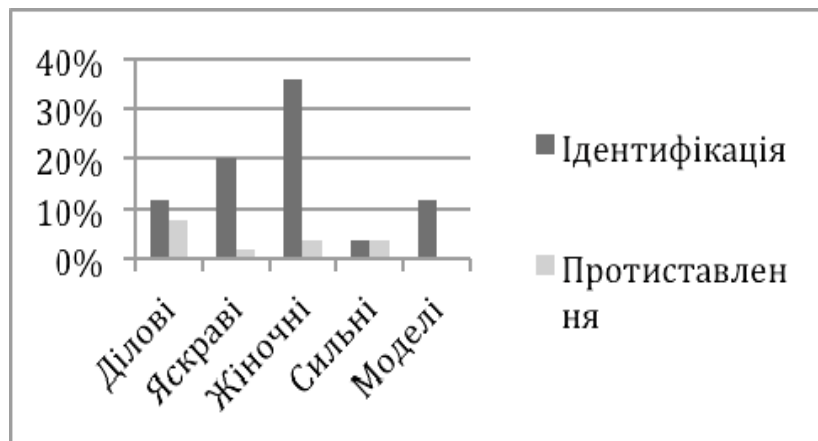

Рис. 3. Розповсюдженість психосемантичних моделей серед дівчат. (під ідентифікацією розуміємо позитивний кореляційний зв'язок, а під протиставленням - негативний).

Найбільш розповсюдженою психосемантичною моделлю є «Жіночні», з нею себе ідентифікують 36% дівчат. 20% ідентифікують себе із «Яскравими», по 12% - із «Діловими» та «Моделями». Найменш представленою у студентському середовищі є модель «Сильні». 8% дівчат протиставляють себе моделі «Ділові», по 4% - «Жіночним» та «Сильним». Усього 2% протиставляють до себе модель «Яскраві». Зовсім не протиставляють себе моделі «Моделі».

Такі результати можливі через те, що більшість представлених у суспільстві культурних моделей гендерної жіночої ідентичності - маскулінні, і таким чином на дівчата знаходяться під інтенсивним тиском соціальних вимог, що вимушують жінку трансформувати гендерну роль. У той же час ідентифікація із жіночною моделлю виступає як компенсаторний механізм, який повинен стабілізувати цю ситуацію

За допомогою структурної статевої ролі шкали (Кочарян-Фролова) були виділені 4 групи дівчат за статевою роллю: андрогінний та фемінінний тип – по 10 дівчат (по 19,2%), маскулінний та фемінінний тип – по 16 (по 30,7%).

Наступним кроком було дослідження відмінностей у розповсюдженні виділених семантичних моделей серед дівчат різних статоворольових типів.

Для цього використовувався критерій Фішера, значимі відмінності були виявлені між дівчатами маскулітного та фемінінного типів, щодо відмінностей між іншими типами – спостерігаються тенденції до розбіжностей, але вибірка занадто мала для їх визначення. Дівчата маскулітного типу частіше за дівчат фемінінного, ідентифікують себе з моделлю «Яскраві» (31,3%, $\Phi=1,92$, $p<0,05$). А фемінінні дівчата частіше співвідносять себе із моделлю «Жіночні» (50%, $\Phi=1,92$, $p<0,05$).

Це може бути пов'язано з тим, що модель «Яскраві» має більш андрогінні характеристики та дозволяє маскулітним дівчатам притримуватися її, зберігаючи рівновагу між фемінітними та маскулітними якостями. Фемінітні ж дівчата обирають єдину модель, що являє собою традиційні уявлення щодо жіночої ролі.

Наступним етапом нашого дослідження стало виявлення конотативного наповнення маскулітності та фемінітності. Для цього був проведений кореляційний аналіз показників маскулітності/фемінітності, визначених респондентами для кожної з моделей, з допомогою структурної статоворольової шкали (Кочарян-Фролова), та показників шкал семантичного диференціалу, за яким респонденти також оцінювали моделі..

Спочатку було проведено аналіз кореляцій для усієї вибірки, його результати приведені у Табл. 2.

Таблиця 2.

Конотативне наповнення Маскулітності/Фемінітності у дівчат-студенток

	М	Ф
Веселый-грустный	-0,265*	0,214*
Хороший-плохой	-0,372*	0,436*
Полный-Пустой	-0,058	0,187*
Светлый-Темный	-0,310*	0,413*
Длинный-Короткий	-0,003	0,073
Большой-Малый	0,040	0,082
Сильный-Слабый	0,411*	-0,230*
Сложный-Простой	0,363*	-0,310*
Новый-старый	0,079	-0,139*
Теплый-Холодный	-0,346*	0,393*
Быстрый-Медленный	0,328*	-0,244*
Активный-Пассивный	0,293*	-0,206*

Примітка * $p < 0,05$

Таким чином, маскулітність пов'язується із такими характеристиками, як сумний, поганий, темний, холодний, але при цьому сильний, швидкий та активний. Фемінітність же переважно пов'язується з протилежними характеристиками: веселий, хороший, повний, світлий, простий, теплий, слабкий, старий, повільний та пасивний.

З цих даних можна припустити наявність внутрішнього конфлікту у статоворольовому просторі дівчат. Оскільки маскулітність має високі показники за шкалами активності та сили, хоча й негативно емоційно забарвлена, вона конотує з уявленням про

успішність. Натомість, фемінінність високо оцінюється за шкалами оцінки, але показники сили та активності низькі, що робить її привабливою емоційно, але непридатною до реалізації у суспільстві.

Висновки:

1. У дівчат студентського віку найбільш поширеними є 5 психосемантичних моделей, що співвідносяться з культурними моделями жіночої гендерної ідентичності: «Ділові»/«Жінка-професіонал»; «Яскраві»/«Жінка-інтелектуалка»; «Жіночні»/«Берегиня»; «Сильні»/«Сильні жінки»; «Моделі»/«Гламурна жінка».

2. Психосемантичні моделі жіночої гендерної ідентичності «Ділові», «Яскраві», «Сильні» та «Моделі» – характеризують маскулінні образи жінок. Єдина фемінінна модель – «Жіночні».

Найчастіше дівчата ідентифікують себе із моделями «Жіночні» та «Яскраві». Менш за все представлена у студентському середовищі модель «Сильні».

У більшій мірі дівчата протиставляють себе моделі «Ділові», найменше моделі «Яскраві», а моделі «Моделі» не протиставляють зовсім.

Дівчата маскулінного типу частіше за дівчат фемінінного, ідентифікують себе з моделлю «Яскраві». А фемінінні дівчата частіше співвідносять себе із моделлю «Жіночні».

3. Конотативне наповнення параметрів маскулінності та фемінінності відражає у собі наявність внутрішнього конфлікту у статеворольовому просторі дівчат. Маскулінісь є бажаною для суспільної реалізації та успішності, оскільки пов'язується із високими показниками за шкалами активності та сили, але при цьому негативно емоційно забарвлена. Фемінінність же високо оцінюється за шкалами оцінки, але показники сили та активності низькі, що робить її привабливою емоційно, але непридатною до реалізації у суспільстві.

Література

1. Бем С.Л. Линзы тендера. Трансформация взглядов на проблемы неравенства полов / С. Л. Бем, - М.: "РОССПЭН", 2004. – 336 стр.
2. Берн Ш. Гендерная психология: законы мужского и женского поведения / Ш. Берн, - М.: "Прайм-Еврознак", 2007. – 320 стр.
3. Брати Капранови. Щоденник моєї секретарки./ Брати Капранови – К.: Гамазин, 2011. – 400 с.
4. Горбунова В. Надра банку. Роман./В. Горбунова – К.: Нора-Друк, 2011. – 200 с.
5. Груздевская Н. Д. Становление женской гендерности в подростковом возрасте в провинциальном городе и мегаполисе / Н. Д. Груздевская. // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. – 2009. – №2. – С. 188–195.
6. Дресвянина А. В. Понятие «гендерная идентичность»: сущность и основные исследовательские подходы / А. В. Дресвянина. // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2009. – №4. – С. 154–157.
7. Ениколопов С.Н., Дворянчиков Н.В. Концепции и перспективы исследования пола в клинической психологии [Электронный ресурс]. Доступ до ресурсу <http://psyjournal.ru/psyjournal/articles/detail.php?ID=2930>
8. Забужко Оксана. Польові дослідження з українського сексу./О. Забужко Роман. –

Київ: "Згода", 1996. -- 142 с.

9. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин - СПб: Питер, 2006. - 544 с

10. Иванов О.В. Комп'ютерний контент-аналіз: проблеми та перспективи вирішення / О. В. Иванов // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія: Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2009. – Випуск 15. – 336 с.

11. Калита В. Деформація жіночого образу в українській літературі [Електронний ресурс] / Василь Калита. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://ualit.org/?p=6225>.

12. Карпа Ірена. Перламутрове порно/ І. Карпа – Дуліби, 2005 - 216 с.

13. Карпа Ірена. Фройд би плакав/ І. Карпа - Харків: Фоліо, 2006 - 238 с.

14. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні [Електронний ресурс] / О. Кісь // № 27. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/kis.htm>.

15. Кісь.О. Кого оберігає Берегиня, або Матріархат як чоловічий винахід / О. Кісь // «Дзеркало тижня». – 2005. – №15.

16. Клецина И.С. Гендерная социализация: учеб. пособие/И.С. Клецина.- СПб: Изд-во СПбГУ, 1998.- 228 с

17. *Кобилянська О. Царівна./О. Кобилянська– Харків: Фоліо, 2012. – 698 с.*

18. Ковальова, Г. П. Трансформація жіночої гендерної ідентичності в сучасному медіа-просторі [Текст] / Г. П. Ковальова, В. О. Даніліян // Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія : зб. наук. пр. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х. : Право, 2012. - 2012. №1(11). - С. 148-158. - Бібліогр. : с. 157-158.

19. Кон И.С. Психология половых различий/ И. С. Кон // Вопросы психологии. 1991. – №2, С. 47 – 57

20. Кочарян А.С. Метод исследования структурной организации полоролевой сферы личности/ А. С. Кочарян, Е. В. Фролова, Н. В. Дармостук // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: «Психологія». – 2009. – №857. – Вип. 42. – С.78-84.

21. Кочарян А. С. Личность и половая роль (симптомокомплекс маскулинности/фемининности в норме и патологии) / А. С. Кочарян ; отв.ред. член.-кор. АПН Украины Л. Ф. Бурлачук. — Х. : Основа, 1996. — 127 с.

22. Матіос М. Майже ніколи не навпаки / Марія Матіос. – Львів: Піраміда, 2007. – 180 с

23. Матіос М. Солодка Даруся / Марія Матіос. – Львів: Піраміда, 2007. – 176 с.

24. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология: Учебное пособие/ С. К. Нартова-Бочавер - М.: Флинта, Московский психолого-социальный институт, 2003. - С. 158-179.

25. Петренко, В. Ф. Психосемантика сознания / В. Ф. Петренко. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. – 207 с.: ил.

26. Роздобудько І. ЛСД. Ліцей слухняних дружин : роман / Ірен Роздобудько. – Х.: Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2013. – 315 с.

27. Тулузакова М. В. Социокультурные образцы феминного и маскулинного и проблема гендерного равенства / М. В. Тулузакова. // Известия Дальневосточного федерального университета. Экономика и управление. – 2009. – №4. – С. 105–118.

28. Філоненко С. О. Концепція особистості жінки в українській прозі 90-х років ХХ ст. (феміністичний аспект) : дис. канд. філ. наук / Філоненко С. О. – Дніпропетровськ, 2003. – 230 с.

29. Халафян А. А. STATISTICA 6. Статистический анализ данных: Учебник./ А. А. Халафян – М.: Бином, 2007. - 512 с

30. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума. 2-е изд./ М.А. Холодная –СПб.: Питер, 2004. – 384 с:

31. Шишлова Е. Э. Трансформация гендерной идентичности: социально-психологический аспект / Е. Э. Шишлова. // ВЕСТНИК МГИМО УНИВЕРСИТЕТА. – 2012. – №1. – С. 104–210.

References

1. Bem S.L. Linzy tendera. Transformacija vzgljadov na problemy neravenstva polov / S. L. Bem, - М.: "ROSSPJeN", 2004. – 336 str.

2. Bern Sh. Gendernaja psihologija: zakony muzhskogo i zhenskogo povedenija / Sh. Bern, - М.: "Prajm-Evroznak", 2007. – 320 str.

3. Braty Kapranovy. Shhodennik mojeji sekretarki./ Braty Kapranovy – К.: Gamazin, 2011. – 400 s.

4. Gorbunova V. Nadra banku. Roman / V. Gorbunova – К.: Nora-Druk, 2011. – 200 s.

5. Gruzdevskaja N. D. Stanovlenie zhenskoj gendernosti v podrostkovom vozraste v provincial'nom gorode i megapolise / N. D. Gruzdevskaja. // Izvestija Tul'skogo gosudarstvennogo universiteta. Gumanitarnye nauki. – 2009. – №2. – S. 188–195.

6. Dresvjanina A. V. Ponjatie «gendernaja identichnost'»: sushhnost' i osnovnye issledovatel'skie podhody / A. V. Dresvjanina. // Vestnik Severnogo (Arkticheskogo) federal'nogo universiteta. Serija: Gumanitarnye i social'nye nauki. – 2009. – №4. – S. 154–157.

7. Enikolopov S.N., Dvorjanchikov N.V. Konceptii i perspektivy issledovanija pola v klinicheskoy psihologii [Elektronnij resurs]. Dostup do resursu <http://psyjournal.ru/psyjournal/articles/detail.php?ID=2930>

8. Zabuzhko Oksana. Pol'ovi doslidzhennja z ukrajins'kogo seksu./O. Zabuzhko Roman. -- Kiev: "Zgoda", 1996. -- 142 s.

9. Il'in E. P. Differencial'naja psihofiziologija muzhchiny i zhenshhiny/ E. P. Il'in - Spb: Piter, 2006. - 544 s

10. Ivanov O. V. Komp'juternij kontent-analiz: problemi ta perspektivi virishennja / O. V. Ivanov // Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V.N. Karazina. Serija: Metodologija, teorija ta praktika sociologichnogo analizu suchasnogo suspil'stva. – Harkiv: Harkivs'kij nacional'nij universitet im. V.N.Karazina, 2009. – Vipusk 15. – 336 s.

11. Kalita V. Deformacija zhinochogo obrazu v ukrajins'kij literaturi [Elektronnij resurs] / Vasil' Kalita. – 2013. – Rezhim dostupu do resursu: <http://ualit.org/?p=6225>.

12. Karpa Irena. Perlamutrove porno / I. Karpa – Dulibi, 2005 - 216 s.

13. Karpa Irena. Frojd bi plakav / I. Karpa - Harkiv: Folio, 2006 - 238 s.

14. Kis' O. Modeli konstruivannja rendernoï identichnosti zhinki v suchasnij Ukraïni [Elektronnij resurs] / O. Kis' // № 27. – 2003. – Rezhim dostupu do resursu: <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/kis.htm>.
15. Kis'.O. Kogo oberigae Bereginja, abo Matriarhat jak cholovichij vinahid / O. Kis' // «Dzerkalo tizhnja». – 2005. – №15.
16. Klecina I.S. Gendernaja socializacija: ucheb. posobie/I.S. Klecina.- SPb: Izd-vo SPbGU, 1998.- 228 s
17. Kobiljans'ka O. Carivna./O. Kobiljans'ka– Harkiv: Folio, 2012. – 698 s.
18. Koval'ova, G. P. Transformacija zhinochoji gendernoji identichnosti v suchasnomu media-prostori [Tekst] / G. P. Koval'ova, V. O. Danil'jan // Visnyk Nacional'noji juridichnoji akademiji Ukraïny im. Jaroslava Mudrogo. Serija: Filosofija, filosofija prava, politologija, sociologija : zb. nauk. pr. / Nacional'na juridichna akademija Ukraïni im. Jaroslava Mudrogo. - H. : Pravo, 2012. - 2012. №1(11). - S. 148-158. - Bibliogr. : s. 157-158.
19. Kon I.S. Psihologija polovyh razlichij/ I. S. Kon // Voprosy psihologii. 1991. – №2, S. 47 – 57
20. Kocharjan A.S. Metod issledovanija strukturnoj organizacii polorolevoj sfery lichnosti/ A. S. Kocharjan, E. V. Frolova, N. V. Darmostuk // Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V.N. Karazina. Serija: «Psihologija». – 2009. – №857. – Vip. 42. – S.78-84.
21. Kocharjan A. S. Lichnost' i polovaja rol' (simptomokompleks maskulinnosti/femininnosti v norme i patologii) / A. S. Kocharjan ; otv.red. chlen.-kor. APN Ukraïny L. F. Burlachuk. — H. : Osnova, 1996. — 127 s.
22. Matios M. Majzhe nikoli ne navpaki / Marija Matios. – L'viv: Piramida, 2007. – 180 s
23. Matios M. Solodka Darusja / Marija Matios. – L'viv: Piramida, 2007. – 176 s.
24. Nartova-Bochaver S.K. Differencial'naja psihologija: Uchebnoe posobie/ S.K. Nartova-Bochaver - M.: Flinta, Moskovskij psihologo-social'nyj institut, 2003. - S. 158-179.
25. Petrenko, V. F. Psihosemantika soznanija / V. F. Petrenko. – M. : Izd-vo Mosk. un-ta, 1988. – 207 s. : il.
26. Rozdobud'ko I. LSD. Licej sluhnjanih družhin : roman / Iren Rozdobud'ko. - H.: Knizhkovij Klub "Klub Simejnogo Dozvillja", 2013. – 315 s.
27. Tuluzakova M. V. Sociokul'turnye obrazcy feminnogo i maskulinnogo i problema gendernogo ravenstva / M. V. Tuluzakova. // Izvestija Dal'nevostochnogo federal'nogo universiteta. Jekonomika i upravlenie. – 2009. – №4. – S. 105–118.
28. Filonenko S. O. Koncepcija osobistosti zhinky v ukrajins'kij prozi 90-h rokiv HH st. (feministichnij aspekt) : dis. kand. fil. nauk / Filonenko S. O. – Dnipropetrovs'k, 2003. – 230 s.
29. Halafjan A. A. STATISTICA 6. Statisticheskij analiz dannyh: Uchebnik./ A. A. Halafjan – M.: Binom, 2007. - 512 s
30. Holodnaja M. A. Kognitivnye stili. O prirode individual'nogo uma. 2-e izd./ M. A. Holodnaja –SPb.: Piter, 2004. – 384 s:
31. Shishlova E. Je. Transformacija gendernoji identichnosti: social'no-psihologicheskij aspekt / E. Je. Shishlova. // VESTNIK MGIMO UNIVERSITETA. – 2012. – №1. – S. 104–210.